

*"Yarın ne yapacağımızı değil,
Kimliklerimizi öğrenmek için
Araşyp inceleriz tarihi."
Leszek Kolakowski*



Fotoğraf: Bir Dünya Kültür Mirası: Anadolu Devencilik Kültürü ve Deve Güreşleri, Vedat ÇALIŞKAN, Günümüzde nüfusu oldukça azalmış durumda olan göçebe Sarıkeçili Aşireti'nin Toroslardaki göç yolculuğundan bir görünüm. Fotoğraf: Mustafa Gümüş (Yörüklerin İzinde).

Yörükler

Yahya AKSOY

Toplumsal ve tarihsel süreçler öncesinin doğal bir verisi sayılması gereken iklim ve bitki örtüsü koşullarına uyulanma sonucu, göçebe otlatıcıların, özellikle atlı göçebelerin ana yurdu Orta Asya stepleri olmuştur.

Orta Asya'nın tarihteki rolü, tarihi İpek Yolu'na ve Türk Dünyasına damgasını vurmuştur. Orta Asya'dan kalkan büyük göç dalgaları sonucunda 11.yüzyılda Anadolu Oğuz yurdu olmuştur. Oğuzların tamamına Türkmen denilmiş, Oğuz boylarından göçebe olanlara yörük Oğuz ve yerleşen, oturukluğa geçen Oğuzlara da Türkmen denilmiştir. Bu konularda İbn Haldun'dan, Radloff'a, Dede Korkut'a, Evliya Çelebi'ye, H. Zübeyir Koşay'a, İ. Habib Sevük'e, Şerafettin Turan'a, Ş. Aziz Kansu'ya, P. Nail Boratay'a, İlhan Başgöz'e, Bozkurt Güvenç'e, Atilla Erden'e ve günümüze uzanan süreçte çok çeşitli kaynakta araştırmalara, tahlil ve yorumlara yer verilmiştir...

Horasan yoluyla göç dalgalarıyla Anadolu'ya gelen Yörükler, Oğuz boylarındandır. Güney Anadolu ve Ege'den Akdeniz'e ve Rumeli'ye ka-

dar uzanarak hayvancılıkla yaşamlarını sürdürmüşlerdir. Ayrıca özgün müzikleri, halk oyunları, giysileri, yemekleri, ağıtları, türküleri, sanatları ve yaratıcılıkları ile halk kültürüne renkli, ahenkli üstün değerler katmışlardır.

Kaşgarlı Mahmut'a göre, savaşımlara ve göçlere katılmayan Oğuzlara, göçebe Oğuzlar, Oğuz dilinde "yatk" demişlerdir. Atasözleri ve deyişler de bize ışık tutmaktadır.

"Yörük at yemini kendi çıkarır." Yörük özdeyişi

"Türk doyunca acıkacağını, acıkınca doyacağını bilmez." Orhon Yazıtları

Bazı kaynaklarda yörük şöyle tanımlanmakta: "Anadolu'ya daha önce gelen konar-göçerlere, halkın sonradan verdiği bir addır. Anadolu ve Rumeli'de göçebe hayatı yaşayan ve geçimlerini hayvancılık yaparak sağlayan Türkmenlere "yörük" adı verilmiştir.

"Sahi, neden utanmışız acaba, atalarımızın göçebe oluşundan." Demirtaş Ceyhun

Oğuz geleneğinde, yakın ailelerin birliğine KABİLE- SOY, soyların birliğine OBA, obaların birliğine OYMAK, oymakların birliğine BOY, boyların birliğine İL yani devlet adları verilmiştir.

"Geleneklerimizden dolayı (bizde) / Herkes bilir kim olduğunu!-Damdaki Kemancı-

"Kimiz, kimleriz, nereye gideriz ? -Gauguin-

Bu alanda önemli çalışmalara ve eserlere imza atan Ali Rıza Yalkın, görsel alanda "Türkmen kadınlarının fes, Yörük kadınlarının ise tepelik" taktıklarını ifade eder. Selahattin Çetintürk, "Yörük'ün öncelikle hukuksal bir terim olduğunu vurgular ve devlet kayıtlarında tekrarlanarak tekrarlanarak yerleşmiş olsa gerektiğini" belirtir. Kayıtlarda,"konar-göçer"lik,"göçerlik, yörüklük" açıklaması yer alır. Göçebe toplulukları, doğa ve tarih gerçeği ortaya koymakta, toplum şekillenmekte. Kışın ve yazın yaşanan koşullara göre hayatlarına yön ve şekil veren konar- göçer insanlar, "kışla-kışlak" ve "yayla-yaylak" kavramlarını yara-



Fotoğraf: Bir Dünya Kültür Mirası: Anadolu Devecilik Kültürü ve Deve Güreşleri, Vedat ÇALIŞKAN, Göçebe Yörüklerin geçmişteki devecilikle bağlantılı yaşamları günümüzde Ertuğrul Gazi'yi Anma ve Söğüt Şenlikleri'nde canlandırılmaktadır.

tarak kültürümüze renk ve ekonomimize değer katmışlardır.

25-26 Nisan 1994'de Antalya'da, Kültür Bakanlığı HAGEM Genel Müdürlüğü ile Akdeniz Üniversitesi işbirliğinde yapılan "I. Akdeniz Yöresi Türk Toplulukları Sosyo-Kültürel Yapısı Sempozyumu-YÖRÜKLER" açılışında, Prof. Dr. Çetin Yetkin şöyle demiştir:"... Bugün Anadolu'da yaşayan ve değişik adlarla anılan ya da değişik mezheplerde olan Türk insanı, özünde, Asya'da temelleri atılmış ve Türk'e özgü ortak davranış biçimlerini, inançlarını, duygularını sürdürmektedir. Kanımca bu gerçek, ulusal bütünlüğümüzün ne denli olduğunun en kesin kanıtıdır..." YÖRÜKLER-KB HAGEM yayını-1996

Yörükler, nisan ve mayıs ayları içerisinde kendilerine ve hayvanlarına ait tüm hazırlıklarını tamamlayarak uygun bir ortamda kışlaklarından kalkarak, "göç yollarından" yaylalara göç ederler. "Mehr-i can"a dikkat

ederler. Son baharın ilk soğukları başlayınca kadar ülkemizin dört bir yanında yaylalar obaların çadırları, insanların sesleri ve hayvanların canlılığı ile şenlenir, bereketlenir...

"Göç zamanı öküzün de yük payı vardır."/ "Göçün özü yaylağadır. "diyen, "Taka Eli-Tarakama Dünyası" eserinin yazarı Azeri araştırmacı Süleyman Alisa şöyle demektedir: "Tabiatın koynunda büyüyen, tabiatın manilerini dinleyen, tabiata gönül veren çobanlar, derslerini kitaplardan değil, tabiatın özünden aldıkları için tabiat kadar saf ve temizdirler." B.Vahabzade'nin "Anamın Kitabı" eserinden şu alıntıya yer vermekte:/"Biz çobanız, dağda, daşda yerimiz,/Yoldaşımız -koyun, kuzu, sürümüz,/Ders almamız, kaldı ki, hiç birimiz,/Amma zevkü safalıdır çobanlar,/Kardeşlikte vefalıdır çobanlar."

"Göçtümü ola bizim ilin hepisi,

Doldumu ola yaylaların sekisi." Bahşişlü Hafız Ali-ozan

Değerli araştırmacı Macit Selekler'in 1930'larda yaptığı araştırmalara göre: "Mayıs'ın 15'inde yaylaların yolunu tutan Yörüklere yaylada öylesine bir öz güven gelir ki; düzlükte, Antalya bölgesi' Teke'de- Seyil'de kısık çıkan sesleri, yaylaya doğru tırmandıka gürleşir, ağaçlara bile selam verir olurlarmış... Çit-çubuk devirerek süratle yayla yolunda kaybolurlarmış."

Bozkır kültürüne damgalarını vuran, Orta Asya steplerini ve Anadolu'nun kekkik öten, kekik kokan yaylak, kışlak ve otlaklarını hayvancılıkla bereketlendirerek vatan yapan YÖRÜKLER'i bütün yönleriyle anlatmaya belgeseller, kitaplar ve makaleler yetersiz kalmaktadır.

Yaylalara Yörük göçü mevsiminde yolları acık olsun. Yörüklere selam olsun...